

ЕРАЛЕ МАГАЗИН, МАЈ 2018

ФОКУС У МАЈУ: ОБРАЗОВАЊЕ МИГРАНАТА

Садржај

Образовање
одраслих миграната:
пут ка модерном
просветитељству.....3

Учење језика за
мигранте путем
апликација9

"Немачки за почетнике
(Einstieg Deutsch)"
комбиновано
учење језика за
избеглице.....14

Интеркултурално
учење у образовању
одраслих19

Образовање
миграната у
Републици Србији
интервју са Центром
Инвентива 30



ДРАГЕ ЕРАЛЕ КОЛЕГЕ,

Тематски фокус у мају био је на образовању миграната. Током овог периода, EP-ALE национални тимови и заједница објавили су велики број инспиративних студија случаја, чланака, извештаја и осталих ресурса

Погледајте кратак преглед теме која је била у фокусу у мају, а коју је припремила тематска координаторка Gina Ebner.



ОБРАЗОВАЊЕ ОДРАСЛИХ МИГРАНАТА: ПУТ КА МОДЕРНОМ ПРОСВЕТИТЕЉСТВУ

Блог чланак је преузет са платформе.

Аутор је **Катарина Поповић**.

Линк ка оригиналном чланку:

<https://ec.europa.eu/epale/en/blog/adult-migrant-education-towards-modern-enlightenment>



Професорка **Катарина Поповић** поделила је своја размишљања о томе шта образовање одраслих чини и шта још може учинити да помогне мигрантима који долазе у Европу.

У последњих неколико година миграција се винула на сам врх листе приоритета у образовању одраслих. У изузетно кратком временском року, ово изразито политичко питање, које је у најбољем случају до тада било предмет хуманитарног интереса, сада је постало главна тема у образовању одраслих. Заједница која се бави образовањем одраслих требало би да буде поносна – брзо реагује, на „правој је страни историје“ и помаже људима у једној од најтежих ситуација које их у животу могу задесити.

ШТА ЈЕ ДО САДА УЧИЊЕНО?

Организације које се баве образовањем одраслих примиле су у своје окриље нову циљну групу и бројним курсевима, прилагођеним наставним програмима и организационим облицима наставе отвориле врата полазницима. Стручњаци у образовању одраслих добили су савете и подршку у виду наставних метода прилагођених конкретним групама миграната, њиховом стилу учења, образовању и радном искуству.

Понуђени курсеви махом су обухватили следеће:

- КУРСЕВЕ ЈЕЗИКА, УКЉУЧУЈУЋИ И ОДРЕЂЕНИ КУЛТУРНИ САДРЖАЈ КОЈИ ЋЕ ИМИГРАНТИМА ПОМОЋИ ДА СЕ ИНТЕГРИШУ И УЋУ НА ТРЖИШТЕ РАДА;
- НОВЕ ИЛИ ДОДАТНЕ ВЕШТИНЕ НЕОПХОДНЕ ЗА ЊИХОВУ НОВУ КАРИЈЕРУ И ЗАПОШЉАВАЊЕ;
- ИНИЦИЈАТИВЕ И ПРОГРАМЕ ЗА ПРИЗНАВАЊЕ ПРЕТХОДНОГ УЧЕЊА И ПРЕТХОДНО СТЕЧЕНИХ КОМПЕТЕНЦИЈА.

КОЈЕ СУ МАНЕ ОВОГ ПРИСТУПА?

У принципу, нема ничег погрешног у овим мерама – оне су неопходне – међутим...

... нису довољне

Мере усмерене ка запошљавању представљају први корак, али морају бити праћене:

1. другим образовним мерама – образовањем које истински оснажује и еманципује, и
2. социјалним, економским и културолошким деловањем на ширем плану.

Превише би било очекивати да образовање само може решити све проблеме повезане с мигрантима. Колико год да је образовање одраслих потенцијално моћно, оно може бити успешно као део низа мера.

... овај приступ је застарео

Оваквим приступом развија се стара патријархална визија интеграције, веома блиска асимилацији, по којој доминантна култура обликује мигранте као што калуп обликује колач. Не ради се довољно на пружању подршке развоју новог културног идентитета миграната у динамичној размени с домаћом културом.

... оваква врста интеграције није двосмерна

Од миграната се очекује да се прилагоде друштву у које су дошли, покушавајући да на најделотворнији начин достигну унапред задате циљеве, док при том већина остаје потпуно пасивна. Постоји потреба да се предузму образовне мере намењене и домаћем становништву, будући да га често одликују предрасуде, ксенофобија и непријатељска настројеност који мигранте одвлаче у изолацију.

СПРЕЧИТИ ИЛИ ЛЕЧИТИ

Чак и да се све наведено успешно обави, може се десити да образовање одраслих не успе да обави своју мисију. Помагање људима у невољи – да; подршка мањинама и њихово прихватање – да; рад на очувању људског достојанства и подршка инклузији – да; шта онда недостаје? Колико год да образовање може помоћи људима и друштву да реше проблеме, његов главни задатак требало би да буде спречавање ових проблема – освешћивање људи поводом узрока проблема, разумевање повезаности и околности, промишљање о поступцима и предвиђање последица.

Није чудно што је образовање одраслих у Европи усредсређено на мигранте. Међутим, оно тешко да предузима било шта да спречи проблем. Под тим не подразумевам да спречи мигранте да дођу у Европу, већ да спречи ситуације због којих они напуштају своје домове.

ДА ЛИ ОБРАЗОВАЊЕ ОДРАСЛИХ МОЖЕ УЧИНИТИ ВИШЕ?

Да ли образовање одраслих може бити аналитично, промишљајуће, дубокоумно, да ли може помоћи Европљанима да „сагледају свет на глобалном нивоу“ и буду активнији као грађани? Наравно да може, премда то није лак задатак. Што га не чини мање важним. Постоји неколико области у којима образовање одраслих може одиграти кључну улогу с циљем налажења дугорочних решења, а да то нису само олакшавајуће мере.

ПРОСВЕЋЕЊЕ ГРАЂАНА ПОВОДОМ СИТУАЦИЈА КОЈЕ ВЛАДАЈУ ШИРОМ ПЛАНЕТЕ

Грађане би требало обавестити о ситуацијама које владају о ситуацији у земљама из којих имигранти долазе, узроцима рата, сукоба и сиромаштва, као и међусобној повезаности

европске и глобалне политике. То је политичко образовање у свом најдрагоценијем облику: оном који ствара грађане света. То значи да образовање одраслих не треба само да пружа информације и дели знање, већ и да нам помогне да не упаднемо у замку коју је папа Франческо назвао „глобализацијом равнодушности“.

ПРОСВЕТАЊЕ ГРАЂАНА ПОВОДОМ УЛОГЕ КОЈУ ЊИХОВЕ ДРЖАВЕ И ПОЛИТИЧКЕ ВОЂЕ ИМАЈУ У СВЕТУ

Образовање одраслих требало би да Европљане учини свесним улоге коју њихове државе и политичке вође имају у свету политике. Ови грађани би требало да активно контролишу своје владе и надзиру политику која се спроводи у њихово име. Сваки пут када нека држава купи или прода оружје, оно ће негде бити употребљено. Образовање одраслих треба да охрабри људе да постављају питања – где, зашто, и какве су последице тога. У супротном, постојећи програми за имигранте неће бити од превелике помоћи – осим неколицини оних који буду имали среће да буду обухваћени „имиграционим квотама“. Како је новинар Волфганг Бауер једном рекао: „Не смемо да дозволимо да ратови на Блиском Истоку лише Европу њеног концепта хуманости.“

ПОДСТИЦАЊЕ КРИТИЧКОГ МИШЉЕЊА

Хуманост није довољна; образовање одраслих требало би да се послужи свим средствима формалног и неформалног образовања и учења како би се ојачало критичко сагледавање вести из медија, распрострањене ксенофобије, непријатељских интерпретација и популистичке злоупотребе мигрантске кризе. Ово се може постићи анализом миграција кроз историју и њихове улоге у стварању

модерне цивилизације, кроз истицање њиховог позитивног економског утицаја и културног богатства које оне доносе. И, што је најважније, образовање одраслих треба да понуди знање и подржи критичко мишљење у вези са правим узроцима проблема с којим се суочавају Европљани, како имигранти не би били оптуживани за „отимање послова“, „пражњење буџета“ и „уништавање наше културе“...

ПУТ КА МОДЕРНОМ ПРОСВЕТИТЕЉСТВУ

Кога треба сматрати одговорним за неуспехе, шта је срж проблема и шта ми можемо да учинимо поводом тога – ово су задаци новог модерног просветитељства. „Мигрантска криза“ нам је подсетник да смо ове задатке занемарили...

Овим путем вас позивамо да посетите EPALЕ и придружите се дискусији уживо на тему улоге и изазова образовања одраслих у потпомагању интеграције миграната у њиховим новим државама, као и начину неговања толеранције и разумевања културолошких разлика. **Дискусија ће се водити на енглеском језику на овој страници** 11. јуна 2018. године. Улогу модератора ће имати **Gina Ebner**, тематска координаторка на EPALЕ.

Надамо се да ћете нам се придружити!

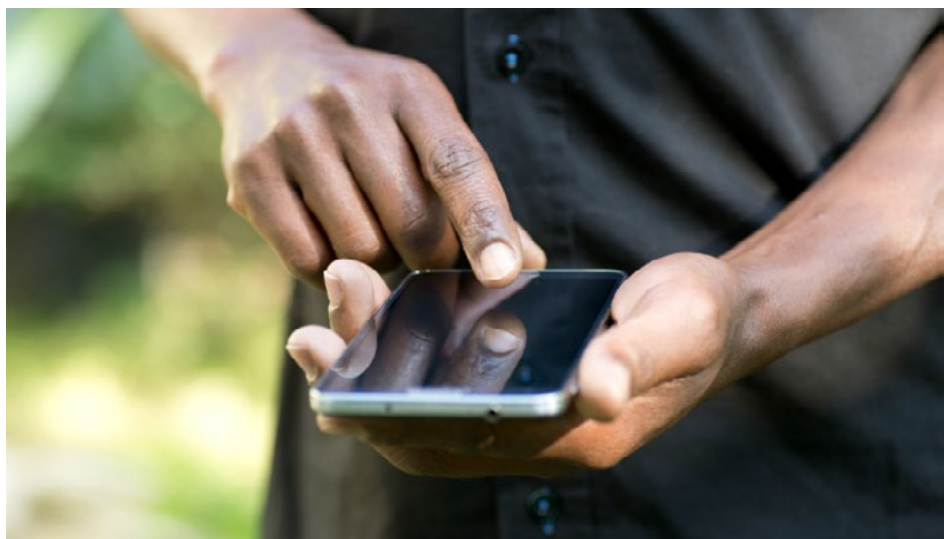
Катарина Поповић је академик и професорка на Универзитету у Београду, генерални секретар Међународног савета за образовање одраслих, председница Друштва за образовање одраслих Србије, члан Међународне куће славних у образовању и усавршавању одраслих и главни и одговорни уредник часописа „Андрогошке студије“.

УЧЕЊЕ ЈЕЗИКА ЗА МИГРАНТЕ ПУТЕМ АПЛИКАЦИЈА

Блог чланак је преузет са платформе.

Аутор је [Celia Sokolowsky](#).

Линк ка оригиналном чланку:
<https://ec.europa.eu/epale/node/61539>.



Програм за промоцију немачког језика савезне владе Немачке [препоручује интензивну употребу дигиталних медија за учење \(линк је спољни\)](#) у учионици и ван ње у контексту интеграције одраслих миграната у тржиште рада. У овом блогу, [Celia Sokolowsky](#) из Немачког удружења за образовање одраслих Немачке говори о начинима на који се дигитални и мобилни медији за учење могу искористити како би охрабрили учење изван курса и делотворно подржали учење језика код миграната.

ЕКСПАНЗИЈА УЧЕЊА ПУТЕМ МОБИЛНОГ ТЕЛЕФОНА

Данас наставници и они који планирају наставу слободно могу да претпоставе да већи део ученика има паметне телефоне чија је моћ обраде података већа од моћи рачунара у рачунарским центрима многих школа језика и центрима за образовање одраслих. Упркос овоме, учење путем паметног телефона подлеже ограничењима, нпр. због величине екрана или опција за унос информација. Из ових разлога расту захтеви повезани с дизајном дигиталних медија за учење.

Стална расположивост дигиталних уређаја нуди сјајне могућности за флексибилно и индивидуално учење. Међутим, постоји опасност да било које пристигло обавештење на телефону, СМС порука или подсетник за неку апликацију омете апликацију за учење или је чак и искључи. Стога представља изазов да се учење осмисли на тај начин да оно остане занимљиво и окупира ученике дужи временски период.

ПОВЕЗИВАЊЕ УСВАЈАЊА ЈЕЗИКА СА СИТУАЦИЈАМА ИЗ СТВАРНОГ ЖИВОТА

Дигитални материјал за учење често не успева да упакује наставни садржај у сценарио у ком се одвија комуникација. Постоји много апликација за јачање вокабулара на тржишту које нуде вежбе помоћу којих ученик спаја речи и слике, као и оних са граматичким вежбама које захтевају попуњавање празнина, али језик ових апликација ретко се даје у контексту. Уколико циљ апликације није само да помогне ученицима да обраде материјал који се предаје на часу, већ и да у многоме омогући самостално учење, нешто битно недостаје – упућивање на комуникационе изазове свакодневног живота и посла.

Студија коју је спровео BAMF (линк је спољни) (Немачки Федерални биро за миграцију и избеглице) о лингвистичким потребама људи који раде у компанијама, а немачки им је други језик, показује да компаније много више вреднују процесе функционалне комуникације него правилну употребу језика. Стога оно што учење нуди мора да развије и ојача не само лингвистичко знање, већ и способност успешне употребе језика. Да би се то остварило, оно мора да прикаже комуникацију у контексту сценарија из стварног живота.

РАЗНОЛИКЕ ВЕЖБЕ ОДРЖАВАЈУ МОТИВАЦИЈУ

Укључивање широке лепезе вежби помаже ученицима да са пасивног пређу на продуктивно разумевање језика. Нови лингвистички садржај прво се бележи путем различитих канала и разуме у оквиру контекста пре него што се опонаша, анализира и коначно употреби у виду слободне продукције. Поред класичних облика дигиталног учења као што су питања с више понуђених одговора, попуњавање празнина и спајање, друге врсте вежби такође се укључују да би одржали мотивацију ученика.

Међутим, постоје неке ствари на које треба обратити пажњу. Свака нова врста вежби тера кориснике да се прилагоде новим функцијама. Стога развој иновативних облика вежби у дигиталним окружењима носи ризик од разочарања, губитка мотивације, па чак и корисника. У овом контексту од кључне је важности висок степен прилагођености кориснику окренут познатим функцијама и начинима рада (нпр. звучно снимање код апликација за учење функционише исто као и код добро познатих апликација за слање порука, као што је WhatsApp.)

ПОВРАТНЕ ИНФОРМАЦИЈЕ И НАСТАВНИЧКА ПОДРШКА

Брзе и непосредне повратне информације које дигитални програми нуде ученицима представљају велику предност. Нетачни одговори или улазне информације могу се одмах поновити и исправити. Ово потенцијално убрзава процес учења пошто се употреба језика ученика одмах оцењује и они могу наставити даље или обнављати сопственим темпом.

Међутим, ако програм за учење нема за циљ само да допуњава лекције додатним вежбама, такође се могу понудити и отворени и продуктивни задаци који ученицима омогућавају да повежу циљеве учења језика са сопственим животима. Обећавајући развој у области гејмификације и електронског система награђивања ће највероватније допринети повећању мотивације код ученика. Међутим, будућност одрживог дигиталног учења језика путем мобилних телефона припада апликацијама које нуде наставничку подршку путем система управљања учењем у позадини, уз помоћ које се негују међуљудски односи. Повратне информације у таквим вежбама треба да дају наставници који би поред суштог исправљања грешака такође требало да размотре контекст и процене индивидуални процес учења. Иако неки ученици вреднују дигитално учење баш због тога што нуди тестирање језичког знања „без надзора“ мимо курсева и ученичких група, срж мотивације при учењу језика у сваком случају представља друштвени контакт и жеља за повезивањем с другима.

И ЕДУКАТОРИ МОРАЈУ ДА УЧЕ

Дигитално учење другог језика и учење истог путем мобилних телефона, као и интеграција у тржиште рада, могу обогатити учење, учинити га флексибилнијим и у већој мери индивидуализованим. Оно може допрети до учесника којима рад у сменама и други проблеми увелико отежавају лично присуствовање курсевима.

Међутим, дигитално и учење путем мобилних телефона није „јефтино решење“ за изазове учења језика у контексту струке и на послу. Потребни су ресурси за развој и функционисање погодних и интелигентних окружења за учење, али и за подршку стручном усавршавању наставника. Наставници који се баве целоживотним и образовањем одраслих разумеју велики потенцијал који дигитално учење нуди полазницима курсева, а опет га често не могу искористити јер се и сами осећају несигурно у новом дигиталном свету. Пројекат „Желим да учим немачки“ (“Ich will Deutsch lernen”), који финансира Федерално министарство просвете и истраживачког рада Немачке (BMBF), а реализује Немачко удружење за образовање одраслих (DVV), усредсређен је не само на развој онлајн курсева и језичких потреба, већ и на даљу обуку наставника и развој наставничког и додатног материјала који подржава дигитално учење у контексту курсева. Велика потражња за овим курсевима и материјалима указује на дуго неиспуњену потребу за обучавањем у овој области.

Celia Sokolowsky је руководилац пројекта „Желим да учим немачки“ Немачког удружења за образовање одраслих (DVV) у Бону.



“НЕМАЧКИ ЗА ПОЧЕТНИКЕ (EINSTIEG DEUTSCH)” – КОМБИНОВАНО УЧЕЊЕ ЈЕЗИКА ЗА ИЗБЕГЛИЦЕ

Блог чланак је преузет са платформе.

Аутори су [Alema Ljumanovic-Hück](#) и [Claudia Zanker](#).

Линк ка оригиналном чланку:

<https://ec.europa.eu/epale/node/61473>.



[Alema Ljumanovic - Hück](#) и [Claudia Zanker](#) из Немачког удружења за образовање одраслих из Бона говориле су за ЕРАЛЕ о свом раду на пројекту „Немачки за почетнике“ (‘Einstieg Deutsch’) који има за циљ да понуди курсеве за учење језика избеглицама које нису уписане на курс у оквиру националног програма интеграције.

Око 280 образовних установа у Немачкој нуди почетне курсеве језика за избеглице које нису уписане на курс у оквиру националног програма интеграције. Посебна одлика ових курсева јесте та што избеглице уче не само уз помоћ папира и оловке, већ и онлајн средстава. Поред тога, у тај процес блиско су укључени волонтери, као „партнери за учење“, те наставницима пружају подршку, а полазницима помажу да постану самостални у учењу. Ови курсеви се одржавају од јуна 2016. године у оквиру пројекта „Немачки за почетнике (Einstieg Deutsch)“ – који финансира Федерално министарство просвете и истраживачког рада Немачке (BMBF), којим се циљано промовише употреба дигиталних медија и развој самосталности у учењу језика код избеглица.

ФЛЕКСИБИЛАН КОНЦЕПТ

Немачко удружење за образовање одраслих (DVV) развило је иновативни концепт учења „немачког за почетнике (Einstieg Deutsch)“ и прилагодило га тако да се уклопи у практично искуство партнера на пројекту. Оваква блиска практична повезаност била је одлучујућа у постизању успеха пројекта, као и сам концепт који је понудио велику креативну слободу. Партнери на пројекту могу понудити флексибилне могућности учења, у зависности од циљне групе и ситуације на лицу места. Ове могућности подразумевају лекције немачког језика и „детаљно учење“, које представљају фазе самосталног учења у којима полазници понављају и вежбају научено уз помоћ волонтера. Додатно, може бити одржано и до шест екскурзија како би се избеглицама олакшало сналажење у свакодневном животу. Избеглице при том одлазе на пијаци, железничку станицу или у градску библиотеку, где у свакодневним ситуацијама вежбају оно што су научили у учионици.

Наставни садржај се заснива на најважнијим свакодневним питањима која се непосредно тичу избеглица. Фокус је на активном говору и разумевању изговореног. Наставни програм обухвата десет тема из свакодневног живота, одабраних у складу с циљном групом и трајањем курса. Наставни програм повезује теме директно са одговарајућим вежбама на [наставном порталу Немачког удружења за образовање одраслих \(линк је спољни\)](#), на интернет сајту [курса за А1 ниво немачког језика \(линк је спољни\)](#) – као и у оквиру [апликације “Einstieg Deutsch” за учење језика \(линк је спољни\)](#), тако да се учење у учионици и путем дигиталних медија за учење лако могу интегрисати. Одабир дигиталних медија за учење, као и одлука о томе да ли их користити у учионици или у фазама самосталног учења препуштени су организаторима курса.

ДИГИТАЛНИ МЕДИЈИ ЗА УЧЕЊЕ – ИЗАЗОВИ И МОГУЋНОСТИ

Учесници пројекта „Немачки за почетнике” су разноврсни. Крећу се од академика са искуством у учењу језика до људи који никад нису ишли у школу и нису писмени ни на матерњем језику. Многи од њих никад нису радили на рачунару, тако да дигитални медији представљају нарочит изазов – како за ученике, тако и за наставнике. Међутим, недостатак дигиталне писмености међу полазницима истовремено и показује колико је важна таква понуда. Блиско менторство наставника и асистента за учење показало се као веома корисно, нарочито на почетку. Коришћење пројектора у учионици корисно је као увод у програме учења; за остало, потребно је стрпљење и наставници који су у стању да пренесу свој ентузијазам. Чини се да стицање самопоуздања у коришћењу дигиталних технологија има позитиван утицај, нарочито код жена. Захваљујући томе, оне су биле у стању да ублаже свој страх од руковања технологијом у свакодневном

животу (апаратима за откуцавање карата, банкоматима, итд.) што је ојачало њихово самопоуздање. Још једна од предности за све полазнике била је та што су учили о алатима и стратегијама које могу користити након часа или након завршетка курса како би вежбали самостално. Ово може бити веома важно током периода чекања да се укаже празно место на следећем курсу, који понекад може бити дуг.

ЈАЧАЊЕ ДИГИТАЛИЗАЦИЈЕ У ОБРАЗОВАЊУ ОДРАСЛИХ

Употреба дигиталних медија за усвајање језика многим наставницима и партнерима за учење на курсевима „немачког за почетнике“ представљала је праву непознаницу. За њих је Немачко удружење за образовање одраслих објавило материјал и спровело обуку за упознавање са техничким функцијама платформи за учење и дидактичким појмовима који прате делотворну употребу медија у учионици. Заједнички састанци мреже су такође отворили многе могућности за размену мишљења и сугестије на ову тему. На овај начин првобитна сумњичавост је почела да јењава, а наставници су почели да цене начин на који дигитални медији подржавају диференцијацију на курсевима с тако разноврсном структуром полазника, којима се додељују засебни задаци и омогућава напредак њиховим темпом.

Да би се изградила неопходна инфраструктура међу организацијама учесницама, Немачко удружење за образовање одраслих обезбедило је 3000 Chromebook лаптопова – донацију компаније Гугл (Google) и мреже невладиних организација Нетхоуп (NetHope).

УЧЕСТВОВАЊЕ ВОЛОНТЕРА – ПАРТНЕРА ЗА УЧЕЊЕ

Партнери за учење, који учествују на добровољној бази, имају посебну улогу у програму „немачки за почетнике“. Они су носиоци курса, заједно са обученим наставницима којима пружају подршку. Могућа су до два волонтера по курсу. Они преузимају наставне јединице које захтевају детаљно учење, помажу у раду с дигиталним медијима за учење, планирају и учествују на екскурзијама и по потреби се, поред наставника, укључују у држање часа у учионици. Ово се показало као нарочито корисно у веома хетерогеним групама, у којима је полазницима потребна јача индивидуална подршка, и где је интерна диференцијација неопходна.

Комбинација ове две фазе –наставе и самосталног учења уз подршку волонтера – показала се као изузетно ефикасна на многим местима, пошто на језичком фокусу са часа могу радити супервизори процеса учења, што доводи до већих могућности за вежбање, као и до детаљнијег учења. Од помоћи је и ако се ове две фазе јаве заједно у истом дану, што омогућава лични прелазак с једне на другу и сагласност о напретку полазника и о њиховим потребама у вези с подршком. Поред тога, помаже и ако наставник одабере одговарајуће задатке партнерима за учење, с обзиром на то да они нису обучени наставници немачког као страног језика. Овде се поново истичу предности дигиталних платформи за учење и њихов огромни арсенал одговарајућих задатака које волонтери могу искористити.

До сада је приближно 20.000 избеглица учествовало у програму „Немачки за почетнике“. Пројекат траје до краја 2018. године. Подаци о концепту и примени, као и велики број практичних примера могу се наћи на [интернет страници пројекта \(линк је спољни\)](#).

Alema Ljumanovic-Hück и **Claudia Zanker** раде у Немачком удружењу за образовање одраслих у Бону. Алема је шеф пројекта „Немачки за почетнике“, док Клаудија ради као службеник за односе с јавношћу.

Блог чланак је преузет са платформе.
Аутор је [David Mallows](#).

Линк ка оригиналном чланку:
<https://ec.europa.eu/epale/en/blog/intercultural-learning-adult-education>.



[David Mallows](#) разматра на који начин интеркултурално учење може постати ефикасније како би мигрантима помогло да се интегришу у земље у које долазе, а локалним заједницама да подигну културолошку свест.

КРИТИЧКА ОСВЕШЋЕНОСТ ЈЕ КЉУЧНА

У [EPALE подкасту у мају](#) имали смо прилике да чујемо дискусију о интеркултуралном учењу у образовању одраслих у контексту миграција у Европи. Великом броју одраслих који долазе из других земаља у Европу разумевање културе нове средине у коју долазе веома је важно. Интеркултурални неспоразуми, често изазвани незнањем или дезинформисаношћу, могу неповољно утицати на самопоуздање миграната и накнадну способност да се укључе у ново друштво. Наравно, културе имају своје границе, помоћу којих се чланови групе могу разликовати од оних који то нису. Неспоразуми настају када особа која се социјализовала у једној култури дође у додир с културом која се веома разликује. То води у неповерење, страх и последичну ксенофобију. Припадници домаће културе могу посматрати поједине елементе култура миграната као њима стране, што може озбиљно ограничити њихову вољу да се баве мигрантима и подрже их. У најгорем случају, ово доводи до развоја негативних реакција и недостатка воље да се прихвате људи из неких других култура и то само зато што су они „неки други“. У овом контексту, едукатори у образовању одраслих треба да имају за циљ развој критичке свести код свих својих ученика, како би одрасла популација била способна и припремљена да преиспитује доминантну социо-економску културу, разуме корене ксенофобије и да је одбаца.

СПОЉАШЊА И СУШТИНСКА КУЛТУРА

Каква је онда улога образовања одраслих у овоме? Прво морамо да размотримо шта то сматрамо „културом“. У Енглеској је уобичајено да се у образовним установама „славе“ бројне различите културе њихових ученика и студената ученика кроз јавне изложбе на огласним таблама. Садржај који се обично качи на огласне табле јесу слике и текстови о пет обележја која се тичу националне хране, моде, познатих личности, празника и заставе. Али шта то стварно говори о култури једне особе или заједнице? Шта риба и помфрит као јело или Дејвид Бекам стварно говоре неком о енглеској култури?

Ових пет обележја могу се сматрати спољашњом културом – оном која је видљива, коју можемо видети, додирнути и чути. Оваква спољашња култура може се упоредити са суштинском културом која се односи на уверења и вредности, као и начин размишљања. Насупрот спољашњој култури, суштинска култура често бива несвесна у смислу да не увиђамо да су ставови које имамо културолошки одређени. Често је и веома субјективна, са неким елементима које делимо с осталима који припадају нашој „заједници“, док су неки други елементи развијени као одговор на наша локална и лична искуства. И оно што је за нас овде најважније, док се спољашња култура учи и подлеже честим променама, суштинска култура се стиче, махом кроз искуство, и веома ју је тешко променити. Овај дубљи облик културе може обухватати утицај религије, друштвених норми и то како се оне разликују зависно од контекста, различите ставове према младима и старијима, као и заједничко поимање историје, чак и када је у питању неупућеност у историјске чињенице. Ови елементи културе крију се иза нашег свакодневног понашања и многих друштвених одлука које доносимо.

Према томе, ако као едукатори одраслих миграната одлучимо да предајемо о култури земље домаћина у оквиру настојања да промовишемо интеркултурално учење, требало би то да чинимо промовишући вредности наше културе, а не пуких симбола. Требало би да се бавимо друштвеним нормама и начином на који оне утичу на свакодневну интеракцију с којом се срећу мигранти, пре него дискутовањем шта се ради одређеним државним празником, јер уколико те норме остану неразјашњене, оне имају потенцијал да створе препреке интеграцији и благостању.

ДЕЛА ГОВОРЕ ВИШЕ ОД РЕЧИ

Требало би такође да запамтимо да су дела моћнија од објашњења. Ми као представници домаће културе требало би да развијемо сопствену критичку свест о њој да бисмо учинили јасним претпоставке које се налазе у основи многих свакодневних ситуација и односа с којима се мигранти срећу. У подкасту платформе EPALЕ, мој колега Markus Palmén веома добро је приметио како саме учioniце представљају културолошки израз нашег концепта образовања. За мигранте који су навикли на формалне образовне системе, концепт група за дискусију, креативности у учењу или мање хијерархијски уређених часова који обухватају заједничко учење и процену може представљати шок. Наше претпоставке о образовању можда нису и претпоставке људи из других култура, а ово важи и за многе аспекте свакодневног живота.

ИНТЕГРАЦИЈА ЈЕ ДВОСМЕРНА

Важно је да у нашој дискусији о интеркултуралном учењу не заузмемо став да се овде све своди на то да мигранти науче „нашу“ културу. Интеграција не представља само пружање алата за успешно уклапање у ново друштво мигрантима,

већ подразумева и уклањање препрека које их спречавају у томе. Интеграција понекад подразумева асимилацију у застарелом маниру; мигрант напушта највећи део своје културе и усваја језик, културу и обичаје земље домаћина. У неким другим случајевима интеграција се посматра као двосмерни процес у оквиру ког се мигранти и заједница домаћин привикавају једни на друге. Ако посматрамо интеграцију као двосмерну, образовање одраслих може играти важну улогу тако што ће одраслима из свих заједница пружити подршку у бољем разумевању своје суштинске скривене културе, супротности и евентуалних тензија између домаће и осталих култура у оквиру заједнице. Интеркултурално учење може добити велику подршку путем друштвене интеракције с члановима заједнице домаћина, у којој се елементи суштинске културе јасно истичу и постају предмет дискусије.

Да би образовање одраслих допринело развоју културно богатог и културно освешћеног, али складног друштва, треба да покушамо да домаћу заједницу укључимо у програме образовања миграната и морамо да усвојимо мултикултурални приступ, истичући, и на тај начин, вреднујући, како културе миграната, тако и културу домаће заједнице.

David Mallows има тридесетогодишње искуство у образовању одраслих као наставник, инструктор за обучавање наставника, руководилац и истраживач. Пре тога је радио као директор Службе за истраживање при Националном развојном-истраживачком центру за језичку и нумеричку писменост одраслих (NRDC) на Образовном институту Универзитетског колеџа у Лондону, а тренутно је представник **Европске мреже за базичне вештине (EBSN)** у оквиру EPALЕ платформе, где је тематски координатор за област животних вештина.

ОБРАЗОВАЊЕ МИГРАНАТА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ – ИНТЕРВЈУ СА ЦЕНТРОМ ИНВЕНТИВА

Приредио: EPALЕ национални тим за подршку из Србије

Током 2015. године Република Србија се суочила са порастом броја миграната са Блиског Истока. У том периоду они су се углавном кратко задржавали у Србији (просек задржавања током 2015. године био је свега неколико **дана**). У наредним годинама, ситуација се променила, мигранти дуже бораве у земљи и сходно томе су образовни програми и програми који пружају психо-социјалну подршку све значајнији.



Стога смо о теми образовања миграната која је фокус EPALЕ платформе овог месеца разговарали са представницима центра Инвентива: Јеленом Димитријевић, Маријом Срећковић и Браниславом Ђорђевићем који су нам представили како се ситуација и образовне потребе миграната мењали од 2015. године и представили нам програме намењене мигрантима које Инвентива спроводи.

За почетак, представите нам Инвентиву.

Марија: Центар Инвентива је невладина организација усмерена на креирање развојног и стимулативног окружења за децу, младе и одрасле са циљем унапређивања њихових знања и вештина и омогућавању личног и професионалног развоја. Препознатљиви смо по свом раду у области каријерног вођења и саветовања са младима, а од 2015. године спроводимо пројекат *Life-saving assistance for refugees and migrants transiting Serbia*, у сарадњи са *Kinderberg International e.V.* из Немачке, као и пројекат *Help on the route - Fostering protection of human rights of migrants passing through Macedonia and Serbia* у сарадњи са Фондом Ана и Владе Дивац од јуна 2017. године.

Какав је контекст образовања миграната у Републици Србији и на који начин се ситуација развијала у претходном периоду?

Марија: Ситуација у вези са мигрантском кризом се драматично мењала. Током 2015. године било је хиљаде и хиљаде људи који су дневно циркулисали и тада није било места за образовне и програме психо-социјалне подршке. Фокус је био на обезбеђивању хране и основних средстава попут одеће, ћебади и сл. Када је мало смањен проток људи и када су људи почели да проводе више од једног дана у кампу, увидела се потреба за другим програмима. Временом, када је затворена тзв. Балканска рута, повећавао се број дана па су људи почели да проводе и по месец или два у кампу, док данас има људи, најчешће целих породица, који су већ и годину дана у кампу.

Шта су одлике живота у прихватном центру и на који начин је то значајно за креирање образовних програма?

Јелена: Пошто је у кампу због безбедности и организације све обележено и униформисано, одраслима је остављено мало простора да препознају да је то на неки начин њихово место. Стога смо се ми потрудили да прво направимо простор који би личио на њихов и да активности могу да се прилагоде интересовањима и потребама људи који су у том тренутку присутни. Истовремено је било важно да имамо у виду да они који су тог дана присутни, можда неће бити ту наредног дана и да је стога битно да чак и они који ће у програму бити само један дан могу да „понесу нешто са собом“, на пример да су научили пет нових речи.

Марија: Понуда садржаја у центру зависи од много фактора: које организације су присутне, ко су људи који раде са њима, да ли имају преводиоце. На пример, дешавало се да услед недостатка координације у једном тренутку буде велики број садржаја и да свака присутна организација има часове енглеског, а онда има месеци када уопште нема садржаја. И ту се види да постоји потреба за координацијом садржаја, што је веома тешко и представља изазов свим државама. Треба напоменути да су млади група за коју није било довољно активности, посебно за старије малолетнике без пратње.

Шта сте приметили као потребе у центру и које активности сте понудили у вашем програму?

Бранислав: У оваквим ситуацијама људи се штите на два начина: не раде ништа или су веома активни. Пратећи динамику људи у центру приметили смо да има оних који су веома активни, иду од једног до другог часа језика.

Оно што се прво уочи је потреба за учењем језика јер су дуго на путу и схватају да им је потребан, а са друге стране у

разговору са њима приметили смо да слабо познају културу земаља где су се упутили. Ми смо онда креирали један низ међупредметних интерактивних часова енглеског и српског. Кроз часове језика смо провлачили неке теме које смо сматрали важним али које су се и појављивале кроз дискусије. Један део тема је био врло сведен и прилагођен облик каријерног вођења фокусираног на то какве вештине и образовање имају, како они виде да би то могло да се примени, како би могли да се уклопе и која знања и вештине би требало да стекну да би то постигли.

Једна од основних вредности која је заступљена јесте целоживотно учење што су практично видели кроз наш приступ где су на часовима били и млади од 15ак година, они који имају око 25 година и они ближи четрдесетим.

Први циљ нам је био да успоставимо са њима контакт и поверење, што нам је омогућило да имамо сараднички однос са њима, па су онда и они позивали друге да се придруже али и сами креирали и изводили неке активности. Имали смо доста неформалне културне размене где су они нас учили своје друштвене игре и приче, као и ми њих. Кључно је било да ми размењујемо тј. да и они добију доживљај да могу да буду активни, да имају чему да нас науче. У томе су од посебног значаја били преводиоци који нису били само преводиоци већ и културни медијатори. Имали смо дневне и недељне теме које смо обрађивали кроз све активности. То су теме које су њима биле важне нпр. одлазак у продавницу, болницу. Садржински могли бисмо да опишемо програм као комбинацију грађанског образовања, интеркултуралног учења, учења језика и дигитално описмењавање у контексту коришћења програма Word, Excel и сл. На пример, полазници уче неке речи па имају задатак да их напишу у Word-у. Такође, дешавало се и да су нам долазили људи који су програмери

па хоће да науче више из своје области, па ми онда са њима тражимо онлајн курсеве на којима они могу да уче, а са друге стране онда они помажу другима.

Шта су највећи изазови са којима се суочавате у спровођењу својих програма?

Јелена: Први изазов који смо имали јесте потреба да се брзо почне са радом, што је и значило да немамо много времена за обуку. Усмерили смо се да пронађемо људе који су искусни у раду у неформалном образовању, са осетљивим групама и другим културама и зато смо бирали сертификоване омладинске раднике да буду фацитатори програма. Током обуке је било кључно да се припреме да ће се ствари мењати на дневном нивоу, да оно што им је данас било успешно у раду сутра може да буде потпуно другачије.

Друго кључно питање током обуке било је како да се фацитатори фокусирају на решење, а не на проблем. Веома је важно да током обуке и током рада развијају свест о томе шта су циљеви сваке од предложених активности како би могли лако да их бирају и модификују приликом примене. Такође, ту су и теме дечијих и људских права и тога шта хуманитарни радници смеју и не смеју. Обука је била само први корак у нашој сталној комуникацији и подршци тиму. Имамо дневне извештаје и недељне дебрифинг групе. Фацитатори су недељу дана у центру, након тога су недељу дана у својим градовима и било је важно и да се на то припреме и да прате себе у тим променама.

Шта бисте истакли као препоруке и добру праксу које и други могу да примене у сличним ситуацијама?

Бранислав: Истакао бих да је кључно да се размишља у малим и краткорочним циљевима. Важно је да почнемо од онога што неко зна и да се на то додаје мало по мало. Високи циљеви су демотивишући и за оне који уче, а и за оне који спроводе обуке. Водимо се тиме да не радимо ништа што не можемо, а да урадимо све што можемо. Некада је то што можемо да неко научи пар речи и важно је да знамо да је то сасвим довољно.

Јелена: Улога преводилаца као културних медијатора је значајан ресурс и при планирању и при извођењу програма. Они су нас усмеравали у томе како да најбоље могуће прилагодимо садржај и како да учеснике активно укључимо у рад. На пример, да имамо свест о томе да је питање будућих планова осетљиво јер се у одређеној култури мање планира а више препушта судбини, да концепт година не постоји у неким културама па да нема потребе да инсистирамо у одговору на то питање.

ОБРАЗОВАЊЕ МИГРАНАТА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ – ИНТЕРВЈУ СА ЦЕНТРОМ ЗА ОБРАЗОВНЕ ПОЛИТИКЕ

Приредио: ЕРАЛЕ национални тим за подршку из Србије

У оквиру ЕРАЛЕ месечне теме Образовање миграната представљамо рад Центра за образовне политике. Ивана Ценерић, координаторка истраживања, представиће нам у овом разговору њихове програме и искуства у раду на ову тему.

За почетак, представите нам Центар за образовне политике.

Центар за образовне политике је самофинансирајућа, невладина, истраживачка организација која се бави истраживањима у образовању и образовним политикама, а управо присуство у школама, на терену, је једна од основних одлика нашег рада. Не радимо само истраживања и продукујемо извештаје већ су то дугорочни пројекти који су теренски јер се истовремено бавимо подизањем капацитета школа кроз обуке, менторску подршку. На пример, почнемо од неког прегледа, извештаја, онда се развијају инструменти подршке школама или директно наставницима, ученицима. Касније се ти исти инструменти, активности и слично, евалуирају, раде се анализе ефеката и препоруке за образовне политике.

Какав је контекст образовања миграната у Републици Србији и шта су ваше активности?

Прве активности у вези са образовањем као и већина тренутних активности јесу усмерене на децу тј. ученике основних школа. Наше ангажовање почело је у моменту затварања границе околних земаља и када су мигранти почели да остају овде све дуже и дуже. УНИЦЕФ је у оквиру свог дела програма *Emergency and education* одвојио један

део буџета да се види да ли деца могу да се укључе у школовање. Како је то био мали део средстава, активности су 2016. године спроведене прво на територији Београда, за децу из центра у Крњачи и до краја те школске године било је укључено 15 школа.

Ми смо тада радили целокупну логистику од превоза деце до координације волонтера, обуке за наставнике које нису биле само специфично везане за образовање миграната већ и интеркултурално образовање, инклузија. На крају те године, школе су саме постале заговорници те идеје јер су виделе да језик није непремостива баријера и генерално су имале добра искуства.

Наредне школске године у сарадњи са Министарством просвете, науке и технолошког развоја програм је проширен на целу Србију, тј. девет школских управа. У мањем проценту је укључено и средње образовање јер ту имамо доста изазова: школе нису обавезне да упишу ученике, постоји питање отварања нових профила, итд. Они су заинтересовани да похађају средњу школу, али је заступљено у оним школама у којима има места што није довољно. Током овог рада смо уочили да постоји група старијих малолетника који су веома осетљива група, а које немамо где да сместимо.

Шта бисте све истакли као одлике њихове групе и на који начин сте осмислили неке активности за њих?

Они поседују различито првобитно образовање које некада тешко могу да докажу као и да препознају. Размишљају врло практично и оперативно што значи да треба прилагодити програм тако да њима буде врло очигледан смисао. Учење језика је у реду, али врло конкретно нпр. свакодневне речи. Такође, потребно је прилагођавање програма са идејом да можда наредног месеца неће бити ту. Школа коју издвајамо као пример добре праксе у раду са њима је основна школа "Бранко Пешић" из Београда која спроводи и програм функционалног основног образовања одраслих (ФООО).

Како изгледа програм њиховог образовања?

Програм је заснован на интегрисаној настави, и за почетак нису остајали у школи током целе смене од пет, шест сати. Долазили су на неколико часова од којих је један час био за њих тј. њихову групу, нпр. час језика, а за остале часове су се укључивали у различита одељења. Остали часови су бирани тако да они могу да их прате, нпр. час енглеског, уметност, математика, као и да садржај на тим часовима има логичан редослед за сваког ученика. Имамо ученике који су остајали месец дана и оне који су остали годину дана. Они који су се задржали временом су почели да долазе на све часове уз прилагођавања у виду штампања другачијих материјала, прилагођавања задатака. Нагласак је на функционалним циљевима и формативном праћењу. Истовремено, све што су стекли од знања и вештина добијају написано у виду потврде. При првом доласку у школу имали су интервју и том приликом су могли да се упознају са школом и кажу шта их занима, и врло су јасни у томе шта их интересује да науче, а шта их не интересује. Важно је пратити исказана интересовања и њихову повратну информацију првенствено са циљем подстицања и одржавања мотивације.

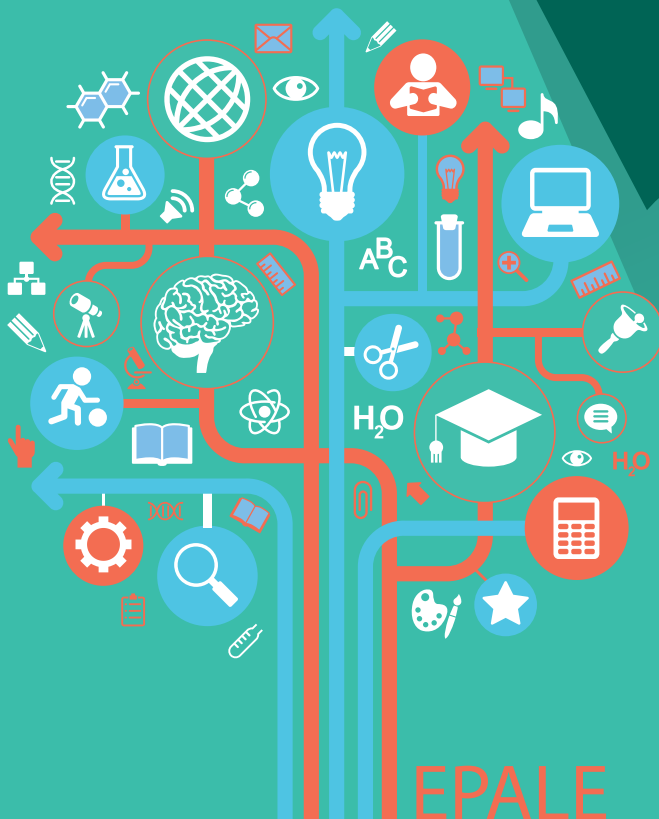
Које су препреке и изазови у примени образовних програма?

Мотивација је велики изазов јер они размишљају првенствено о томе где ће отићи, као и навикавање на дисциплину и рутину. У кампу немају никакву структуру времена, свеједно је да ли су устали ујутру или касно поподне, а школа је једино што даје структуру и мења рутину. Већина њих су и старији малолетници без надзора, па нема ни породице која утиче већ је ту један социјални радник на њих педесет. Наставници су се најчешће борили са тим што не долазе, успавају се. Са друге стране изазов је и да се школе прилагоде. Школа коју смо поменули је веома флексибилна, у смислу да су наставници спремни да дођу раније и остану дуже, да су навикли да раде заједно и да буду усмеренији на интегрисану

наставу и формативно праћење. У неким школама то није могуће због рада у сменама или нема довољно наставника, а неке школе буду мање флексибилне при прилагођавању плана рада за дату недељу.

Шта бисте истакли као препоруке и добру праксу које и други могу да примене у сличним ситуацијама?

Поред успостављања контакта и развијања односа поверења, значајно је било и то што су школе имале преводиоце, културне медијаторе, нпр. у овој школи је то човек из Ирана који познаје традицију, зна како да им се обрати, када треба да подвикне и сл. Они познају контекст њиховог одрастања и васпитања и то је јако значајно, јер старији долазе са неким својим навикама нпр. сада poste и гладни су у школи, па су расејани. Показало се да им је веома важно да имају време где је окупљена само њихова група. Не доживљавају то као сегрегацију већ као време фокусирано на то да се ради на садржајима који су њима важни, нпр. учи се језик уз речи које су чули из биологије. Интеркултурално учење се једним делом одвија уз све остале активности тако што се истиче шта је све заједничко за контекст Европе, нпр. да су школе мешовите, да свуда постоји структура која се прати. Посматрајући искуства поменуте школе, они су се доста ослонили на праксу стечену кроз програм ФООО, имају и андрагошког асистента, психолога и педагога као подршку. Навикли су на свакодневан сараднички приступ, тако да кроз дневне неформалне састанке размене информације и договоре се за заједничке активности што је резултовало и бројним ваншколским активностима, као што су посете значајним местима у Београду. Истакла бих и да је важно да се обрати пажња да се креирају садржаји за ову групу миграната и да им се системски понуде садржаји попут могућности за образовање, запослење и сл.



EPALE

<https://ec.europa.eu/epale/>

EPALE НАЦИОНАЛНИ ТИМ ЗА ПОДРШКУ
ФОНДАЦИЈА ТЕМПУС,
РУЖЕ ЈОВАНОВИЋ 27А,
11000 БЕОГРАД
+381 11 33 42 430
ADULT-EDUCATION@TEMPUS.AC.RS
WWW.ERASMUSPLUS.RS



Ovaj projekat se finansira
sredstvima EU

Ovaj dokument je finansiran sredstvima Evropske unije. Publikacija odražava samo
stanovišta autora i ni pod kojim uslovima se Evropska unija ili njene institucije ne mogu
smatrati odgovornima za sadržinu dokumenta.